

CORA WESTLAND

NELLY

Wie Nelly was?
Ik zal het u vertellen.

Nelly was maar een doodgewoon werkvrouw, dat bij andere mensen uit schoonmaken ging. Dus feitelijk een persoontje, waaraan men nauwelijks aandacht zou schenken, laag bij de grond, onbeduidend. Zij kwam en zij ging, en tussen die twee tijdstippen in maakte zij schoon. En wat zij schoonmaakt had, mocht je bekijken. Dat was schoon!

Het was niet weinig, wat Nelly op een dag verzette. Behalve haar werkzaamheden bij „de mensen”, had zij haar eigen huiswerk en wel vooral op die dagen, wanneer haar man hier of daar een tuin moest opknappen en dus thuis niet kon helpen.

Zo scharrelden die twee rond van het klein pensioentje, dat hij als gewezen zeeman trok van de Maatschappij, waarvoor hij had gevaren. Zij waren gelukkig samen, — hij, de grote, zware man en zij, het kleine, schrale wijfje, dat er zo zwakjes uitzag, maar dat toch door haar geestkracht zowel voor haar man als voor haar omgeving een steun was. Kinderen hadden zij nooit gehad, daardoor waren zij geheel op elkander aangewezen. Zij hadden de zilveren bruiloft gevierd, Nelly was twee en vijftig jaar geworden, haar man tien jaar ouder, toen God haar thuishaalde.

De dames, bij wie Nelly geregeld werkte, wisten meestal geen raad, wanneer het een enkele keer gebeurde, dat Nelly wegens ziekte van haarzelf of van haar man moest verzuimen. Dit kwam trouwens hoogst zelden voor, want zij kon haar werkloon te goed gebruiken als aanvulling op het pensioentje, dat maar amper voldoende was, om hen in het leven te houden. Bovendien was Nelly veel te plichtgetrouw, om haar werkgeefsters in de steek te laten.

Vol humor was Nelly. Wáár zij kwam, bracht zij een vrolijke noot mee, — een mop, een kwinkslag, een nieuwtje, een woord van bemoediging. En bestond er wel iemand, die op die „Rotmoffen” kon schelden als zij in haar sappig Jordaans? Of die aan de N. S. B.-ers een groter hekel had dan zij? O, als zij een N. S. B.-er te pakken kon nemen, dan zou ze het niet laten. Hoe kon ze met smaak vertellen van de manier, waarop ze zo'n gast voor de mal gehouden had, toen hij haar bij het uitstappen van de autobus een exemplaar van „Volk en Vaderland” wilde verkopen.

„Nee, dank je man, daar heb ik niks aan, — ik kan niet lezen.”

„Kan je niet lezen?” had het manneke verbaasd gevraagd en triomfantelijk had hij eraan toegevoegd: „Nou zie je eens, hoe schandelijk slecht ons volk

door die emigrantenregering werd bestuurd, dat het kan gebeuren, dat er in het jaar 1945 nog analphabeten bestaan in Nederland.”

„Hoe noem je dat, mijnheer?”

„Analphabeten. O, je weet natuurlijk niet wat dat zijn. Dat zijn mensen die niet kunnen lezen.”

„O... zo?”

„O... zo? Je weet toch zeker wel, dat je niet „O zo” mag zeggen?”

„Waarom niet, mijnheer? Dat is toch geen onfatsoenlijk woord? En geen vloek?”

„Nee, maar het betekent „Oranje zal overwinnen”. En in de krant is geschreven en over de radio is gezegd, dat wij zulke leugens niet mogen verkondigen.”

„Leugens? Dat zit nog. Dat moeten we afwachten. En een radio heb ik niet, mijnheer.”

„Wat? Geen krant en geen radio? Dat zal onder de Führer niet voorkomen, dat er arme sloebers zijn in het Groot Germaanse Rijk, die verstoken zijn van krant en radio.”

„En de Führer heeft alle radio's laten weghalen!”

„Maar niet die van de distributie.”

„Nee, de distributie hebben we nog, — dat merk ik elke dag. Voor mijn part mogen ze de krant en de radio en de distributie houden, als ze mij en mijn man maar een goed verzorgden ouden dag geven.”

„Dat zal gebeuren, daar sta ik voor in. De Führer heeft allang bepaald, dat de ouden van dagen ouderdomspensioen zullen krijgen. Op vijftig jaar kan een mens niet meer werken.”

„Is het waar, mijnheer?” had zij onnozel gevraagd.

En toen hij hoog begon op te geven van de heilsstaat, die komende was, en waarin alle arme slemiels als zij een pensioen zouden krijgen, toen had zij plotseling de hand naar hem opgehouden en met een brede grijns gevraagd: „Kan je me dáár niet een klein voorschot op geven, mijnheer?”

Toen begreep hij, dat dat „onnozele” vrouwtje hem „genomen” had en hij begon te schelden en te tieren. Maar zij liep lachend weg en liet het ventje voor wat hij was.

Eerlijk was Nelly, — onkreukbaar eerlijk. In al de jaren, dat zij bij mij en bij andere dames gewerkt heeft, werd er nooit iets vermist. En toch kon zij overal bij, want zij had het vertrouwen van al haar werkgeefsters.

Maar op een morgen in de ergste hongertijd kwam zij mijn woning binnenstappen met een grote zak boerenkool op haar rug. „Asjeblieft mevrouw, dat 's voor u.”

„Voor mij? Hoe kom jij daaraan?”

„Gejat.”

„Hè?”

„Ja, gejat bij die vuile N. S. B.-er, die op het kasteel woont. Hij heeft een groot veld vol boerenkool staan en daar heb ik een paar zakken weggehaald, een voor mezelf en een voor u.”

„Maar Nelly!”

„Wel nou, wat zou dat? Als u het soms niet iust, omdat het van die N. S. B.-er afkomt, dan lusten uw onderduikers het wel. Wat jelui? Ik zeg maar, wat je van zo'n dief afpakt, dat steel je niet, dat neem je terug. Wat hebben die boeven ons afgetuigd!”

— Ja, wij hadden honger en wij hebben er maar niet verder over gepraat, of dit nu gestolen of eerlijk verkregen goed was.

Een andere keer kwam zij aandragen met een paar prachtige appels.

„Die zijn nu eens speciaal voor u, mevrouw, die moet u helemaal alleen opeten. Ik kom ze bij u brengen met de complimenten van de Duitse Weermacht.”

„Wat zullen we nu weer krijgen?”

„O, ik heb de Weermacht een paar manden met appels afhandig gemaakt. Is ie even goed?”

„Hoe heb je dat gelapt?”

„Wel, bij de groenboer naast ons waren appels gekomen voor de bevolking. De baas was juist bezig, het op het bord voor de winkel te schrijven, toen er zo'n „hoge” kwam, die met een groot lef op die appels beslag legde voor de Weermacht. De appels zouden even later gehaald worden met een auto. Ik hoorde het hele gesprek door het keukenraam. Toen de vent weg was, ging ik stilletjes achterom het erf op bij buurman. — Nee vader, zei ik in mezelf, — dat zal jou niet glad zitten. Nelly moet ook haar portie hebben. Jelui zoudt ons wel met huid en haar willen opvreten, zo lief vindt je ons, — maar daar zijn wij hier niet van gediend. En die appeltjes zullen wij wel schillen, als wij onder ons zijn. Zonder dat iemand het merkte, heb ik twee grote manden weggesleept en in mijn kelder gezet. Later, nadat de moffen geweest waren, heb ik het aan buurman gezegd en toen hebben wij elk een mand gehouden voor eigen gebruik, want buurman kon ze natuurlijk niet verkopen. Ik zeg maar, — een Hollandse appel hoort in een Hollandse maag en niet in die van een Mof.”

„Nelly! Nelly!”

Wat smaakten die appels verrukkelijk! Zonder enige bijmaak!

Gul was Nelly. Wanneer zij iets had weten op de kop te tikken, dan deelde zij ervan mee aan anderen, die het even moeilijk hadden als zij. Zij kon een bedelaar niet ledig heen zenden en toen ze helemaal niets meer te geven had, ging haar dit méér aan het hart terwille van de vragers dan terwille van zichzelf. Ach, hoe had zij te doen met de arme dieren, die vergeefs naar voedsel zochten, magere honden, die in de vuilnisbakken snuffelden, uitgemergelde katten, die door de eigenaars de straat op waren gejaagd, hongerige vogeltjes! „Die arme sloebbers kunnen het toch niet helpen, dat er oorlog is,” zei ze vaak. En haar eigen katje „Siepie” nam zij 's nachts bij zich in bed, opdat het niet zou lijden van de koude.

Nelly trok zich het leed van anderen, hetzij mens

of dier, meer aan dan wat zij zelve had door te maken. Zo was zij er ook toe gekomen, haar huis open te stellen voor allen, die een tijdelijke toevlucht zochten. In het begin hadden zij en haar man even gearzeld, of zij het aandurfden. Maar toen hadden hun vaderlandsliefde, hun rechtvaardigheidsgevoel, hun hulpvaardigheid gezegevierd over alle bedenkingen in verband met eigen veiligheid. Zo was hun huis geworden tot een „passantenhuis”, waar de onderduikers elkander opvolgden, soms voor enkele dagen en nachten, soms voor weken of maanden. En Nelly zorgde voor hen als een moeder en hielp ze met raad en daad.

De honger werd nijpend. Nelly's grote, zware man was verworpen tot een schim van zijn vroeger zelf. Dit ging het vrouwtje zózeer aan het hart, dat zij meer en meer begon te denken aan de mogelijkheid, om er op uit te gaan, om voedsel van over de IJssel te halen. Zij had alle boerderijen in de omtrek afgeschooid, meestal zonder, een enkele keer met een mager resultaat. Wanneer zij dan hoorde, dat anderen met vrachten etenswaren terugkeerden uit het Noorden, dan zou zij zichzelf wel kunnen slaan, omdat zij niets kon doen, om haar man voor de hongerdood te behoeden. Zijzelf zag er in die dagen uit als een levend skelet, maar daarin had zij hoegenaamd geen erg. Zij had er geen flauw vermoeden van, dat zij tuberculose had en dat beide longen, zoals ik later van de dokter te horen kreeg, ernstig waren aangedaan.

Zij had gehoord, dat een paar vrouwen uit de buurt van plan waren, op een voedseltocht uit te gaan en nu wilde zij met alle geweld mee. Wij allen, mijn onderduikers en ik, poogden haar de onderneming uit het hoofd te praten: „Dat kan jij niet aan, Nelly! Dat is goed voor jonge, gezonde, sterke mensen, maar tegen zo'n reis ben jij niet meer bestand”.

„Ach kom, waarom niet? Wie is er tegenwoordig nog gezond en sterk? Wij zijn allemaal even erg verslapt, — maar die anderen lappen het toch maar en komen met aardappels en brood en weet ik wat al meer, terug. 't Wordt ons niet nagedragen. Met thuis te blijven zitten, hebben we ook niks. Laten jelui mij maar gaan, ik zal het best tot een goed einde brengen.”

„Nou Nelly, ik geef je de verzekering,” zeide ik, „dat ik het niet graag zou doen.”

„Graag doe ik het óók niet, mevrouw, maar het moet.”

„Denk toch aan al de gevaren, die je bedreigen, — het gevaar, dat je de vermoenissen niet kunt doorstaan en het gevaar van beschoten te worden uit de lucht.”

Maar Nelly was niet te overtuigen. „Ach wat, — God is overall! Ik kan het niet lijdelijk aanzien, dat mijn man met de dag afvalt. Ik moet iets doen, om voedsel te krijgen.”

En dra begon zij toebereidselen te maken.

„Als wij maar eenmaal bij Zwolle zijn, dan krijgen wij wel wat.”

Met twee buurvrouwen en een geleende handkar ging zij op een koude wintermorgen op weg. Ook aan haar man had het niet mogen gelukken, haar van haar roekeloos plan af te brengen.

„Kom, jô, hou je goed, 't is toch maar een kwestie van een paar dagen. Dan zal je eens kijken.

hoe heerlijk wij zullen smullen van alles wat ik meebreng. Hè, wees nou verstandig en maak het mij niet moeilijker dan nodig is. Ik heb alles voor je klaargezet, wij zijn op het ogenblik zonder onderduikers, — dus het kan best." En na een hartelijk afscheid, waren de drie vrouwen welgemeend op stap gegaan.

Een week later keerden de buurvrouwen terug met aardappels en andere etenswaren, — maar zonder Nelly. Haar hadden zij te Zwolle achtergelaten in het ziekenhuis.

Haar man kwam het ons 's avonds mededelen. Wij waren er allen diep van onder de indruk. Vooral ontroerde ons het zielig uiterlijk van de oude man. Hij zat maar stil voor zich uit te staren, als versuft.

„Was zij toch maar thuisgebleven! Maar zij was niet te houden, toen zij hoorde, dat de buurvrouwen zouden gaan. Wij hadden toch beter samen hier van honger kunnen omkomen, dan op zo'n afstand van elkaar te zijn. Wat heb ik nu aan die aardappels? Ik kan ze niet door mijn keel krijgen!"

„Kom kom, zó moet je niet praten," poogden wij hem te bemoedigen, „wie had kunnen voorzien, dat zij zo nat zou regenen en een longontsteking opdoen? In het ziekenhuis is zij in elk geval goed geborgen. Misschien komen er spoedig betere berichten. En dan, wij weten het immers, — God is overal, Hij is zowel bij Nelly in het ziekenhuis als hier bij jou in je eenzaamheid."

„Dat is ook de enige troost, die ik heb, mevrouw. Maar het is zo vreselijk, dat zij zo ver weg is en dat ik niets voor haar doen kan en niet naar haar toe kan."

Er kwamen gelukkig na een dag of tien beter tijdingen. Nelly knapte op en zij zou over een paar weken weer thuiskomen, zo er althans iemand was, die haar mee kon nemen.

Zij kwam thuis. Maar zij was de oude niet meer en dat werd zij ook niet meer.

„Ik kom gauw bij u werken, mevrouw, zodra ik maar weer wat op krachten ben. O, dat komt vlug genoeg, dat zult u zien. Wij hebben nu tenminste voor een paar weken voedsel in huis. En laat ons maar hopen, dat dan de oorlog voorbij zal zijn. God laat het water wel tot aan de lippen komen, maar niet er over."

De omstandigheden begonnen steeds meer te nijpen. Razzia's, dreigementen, vervolgingen hielden ons voortdurend in spanning. En het was welhaast die spanning alleen, waarop wij leefden. Tot eindelijk, plotseling, — de bevrijding kwam.

Met een paar stralende ogen en een oranjestrik op haar armentierig manteltje kwam Nelly ons gelukwensen.

„Vrij! Wie had dat ooit kunnen denken? En zo opeens!"

O, nu kwam alles goed! Nu was alle leed voorbij!

Wat was haar gezichtje smal en doorschijnend! Wat kuchte zij lelijk!

„Ik kom weer gauw helpen, mevrouw."

„Goed Nelly, zie maar wat je doen kunt. Maar geniet nu eerst eens een beetje van de vrijheid."

„Dat kan tóch wel."

Zij kwam niet. Haar krachten keerden niet terug.

In de school tegenover hun huisje kwamen Canadezen. Om toch nog wat te doen en een kleinigheid

bij te verdienen, nam zij een paar soldatenwasjes aan. Daardoor kregen zij en haar man nog een paar betrekkelijk goede maanden, want zij werd er royaal voor beloond met eetwaren, sigaretten, zeep en andere hoog nodige artikelen.

Nelly leefde enigermate op en ook haar man ging er beter uitzien. Maar nadat de militairen vertrokken waren, deed de nood zich weer gevoelen. Zienderogen takelde het vrouwtje af. Haar man hielp haar bij haar huiswerk en deed de boodschappen, ja, zelfs ging hij naar een van haar werkhuizen, waar men door Nelly's afwezigheid erg onthand zat, om er enige handreikingen te doen. De winter was hard en lang en, als vele anderen, zaten zij veelal in een koude kamer.

„Wij hebben nu vrede," zei Nelly eens tot mij, „maar veel merken wij er niet van."

„Alle dingen kunnen niet ineens gaan, Nelly," wierp ik tegen.

„Daar hebt u gelijk in, mevrouw. En ik ben ook niet ondankbaar, denkt u dat niet. Wij hebben zelf al die ellende over ons gehaald door onze zonden. En wat is het ook nu nog een rommel in de wereld! En wat zijn wij, mensen, slecht. Overal bedrog, diefstal, verraad en zedenbederf. Ach, mevrouw, het zou niet te verwonderen zijn, als er nog eens een zondvloed kwam."

„Maar dat zal niet gebeuren, dat weet je wel, Nelly. Daarvoor staat ons de regenboog borg. Wanneer de aarde vergaat, dan zal het zijn door vuur."

„Weet u waar ik dankbaar voor ben?" vroeg het vrouwtje. „Dat wij 's nachts dat gevlieg en het afweergeschut niet meer horen en die ellendige V¹. Mevrouw, als het nu maar weer lente wordt, dan gaan we een goede tijd tegen, — al zullen we wel nooit meer uit de zorgen komen."

„O, Nel, ook daaruit worden wij eens verlost!"

„Ja mevrouw, — op Gods tijd."

En zo geschiedde het. Reeds zeer kort na dit gesprek was het Gods tijd en werd Nelly uit haar zorgen en beslommeringen verlost, — op andere wijze, dan zij verwacht had. Zij kreeg bronchitis, de koorts sloopte haar laatste restje krachten en na een ziekbed van enkele weken nam de Heer haar tot Zich in heerlijkheid.

Zoals zij daar lag in haar wit doodskleed, gaf zij de indruk van een, die in volkomen vrede was heengegaan.

Dat was zij ook, want zij had haar Heiland liefgehad en zich geheel aan Hem overgegeven.

Nu mag zij juichen voor Gods troon!

Op aarde was zij maar een doodgewoon werkvrouwtje, laag bij de grond, onbeduidend, gans niet belangrijk genoeg, om haar op enigerlei wijze te vermelden.

Maar op de nederige plaats, waar God haar had gesteld, was zij toch Gods kind geweest, trouw en eerlijk, een liefhebbende echtgenote en een toegewijde helpster voor haar werkgeefsters en voor allen, die haar hulp inriepen.

Een stille in den lande.

Een onbekende heldin.

Een van de kurkjes, waarop de Maatschappij drijvende blijft.